

Eötvös Loránd halálának 100. évfordulójára

2019-ben van Eötvös Loránd halálának 100. évfordulója, és 100 éve kezdték megismerni és világszerte használni az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet nevet

2018 augusztusában böngésztem a neten. Megakadt a szemem a Thököly út nevén, mert az út különböző hosszúságú szakaszait – először a Keleti pályaudvartól a Stefánia útig, aztán a Columbus utcáig – több ezerszer végigutaztam, eleinte villamossal, majd autóbusszal. Kíváncsi voltam,

miért tartja az írás szerzője Budapest egyik legszebb, ugyanakkor leromlott állapotban lévő útjának. Elovastam az írást, és nem csalódtam: arról is szó esett, ami nekem fontos volt, az utcáról készült fényképek között ez is szerepelt, az alábbi aláírással.

Az Eötvös-féle torziós inga emlékműve a Thököly úton, az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet épületének előkertjében. Fotó: <https://www.szeretlekmagyarorszag.hu/budapest-egyik-legszebb-utcaja-lehetne-a-thokoly-ut-harendbe-tennek/>

Az írás szerzője – nomen est omen – MySecretBudapest. Persze csak egykori kollégáimnak és nekem juthat eszébe, hogy igen, Budapestnek vannak titkai, úgy látszik sikerült eltitkolni azt is, hogy Eötvös Loránd Geofizikai Intézet sem ezen a néven, sem valamilyen más álnéven, már nem létezik.

A következő gondolatom már az volt, hogy 2019 két centenáriumot is jelent. Egyrészt Eötvös Loránd halálának lesz 100. évfordulója, másrészt az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet név is 100 éve született.

Sokáig 1919-et tekintettük az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet alapítási évének, mert Eötvös halála után kezdték így nevezni a tu-

dományegyetem keretei között Eötvös által vezetett csoportot, és külföldi munkáik révén világszerte is így kezdtek hivatkozni rá. A tudománytörténeti kutatások tisztázták, hogy lényegében már 1907-ben mind pénzügyi, mind szakmai szempontból létrejött a Geofizikai Intézet, csak nem nevezték annak. Tehát 2019-ben lényegében az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet keresztelésének lesz 100. évfordulója.

Az, hogy Eötvös Loránd haláláról hol kell megemlékezni, egyértelmű. A Magyar Geofizikusok Egyesülete minden évben megemlékezést tart Eötvös Loránd sírjánál, a Kerepesi úti temetőben, ez minden bizonnyal 2019-ben is így lesz.

De hol és hogyan emlékezzünk meg a keresztelőről?

Budapesten számtalan épületen lehetne emléktáblát elhelyezni azzal a felirattal, hogy „itt működött hosszabb-rövidebb ideig az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet egy részlege”. Csak jómagam a következő helyeken dolgoztam vagy jártam: a Magyar Állami Földtani Intézet mögött, a Szabó József utcában lévő épületben, távolabb, a Stefánia út másik oldalán lévő, már lebontott épületben, a Köbölkúti úti iskola pincéjében, az Andrássy úton, a Magyar utcában, a Maros utcában, valahol a Pasaréti út vége felett, a Damjanich utcában, a Viola utcában, és természetesen a Homonna utcai telepen, nem is beszélve a tihanyi obszervatóriumról vagy a Mátyás-hegyi barlangról. De ha a tervezett helyszíneknek is emléket akarnánk állítani, a Várban, sőt magán a Parlament épületén is lehetne emléktábla. Viszont a Columbus utcai épület az egyetlen, amelyet az Intézet számára terveztek és építettek, és amelyben egy helyen dolgozott az Intézet majdnem valamennyi tudományos részlege. Sőt azok, akik már akkor is az Intézetben dolgoztak, ha nem is közvetlenül, de az építkezésben is

részt vettek, a terepi csoportok munkaerővel segítették az építkezést. A még élő ELGI-sek túlnyomó többségének a Columbus utcai székházhoz van kötődése, így eléggé megalapozottnak tűnik az, hogy ezt a megemlékezést a Columbus utcában kellene megtartani. A kérdés már csak az, miképpen.

Az előzőekben többször is szerepelt az emléktábla szó. Elképzelésem az, hogy az épület Columbus utcai bejáratánál, a Majoros Hédi kerámia fali plasztikájával szemben lévő falon kellene elhelyezni a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet emléktábláját. Tisztában vagyok azzal, hogy ez nagyon sok és sokféle tennivalóval jár, sőt valószínűleg sok kiadással is. Ezért feltétlenül szükség lenne a Magyar Geofizikusok Egyesületének segítségére. Ennek honlapján vagy a Facebookon lehetne javaslatokat kérni az emléktábla szövegére, tervére, esetleg a megvalósításhoz szükséges adományok gyűjtését is elvállalnák. A magam részéről természetesen mindenben részt veszek, amennyire korlátozott lehetőségeim megengedik.

Remélhetőleg támogatni fogják ezt az elképzelést mind azok, akik még a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézetből vagy a Magyar Földtani és Geofizika Intézetből mentek nyugdíjba, de azok is, akik esetleg ugyanabban a szobában dolgoznak sok éve, csak éppen munkaadójuk neve változott meg, ők maguk pedig tudományos munkatársból, kutatóból köztisztviselővé, sőt kormányhivatalnokká váltak. Ez korántsem jelenti azt, hogy akár az Egyesület bármely tagja vagy a társtudományok bármely képviselője nem érezhetné magáénak a nagy múltú tudományos intézet emlékének megőrzését, főleg ha még szakmai kapcsolatban is volt vele.

Jó szerencsét!

Verő László